

Christina Våleman

Bilaga 1 - Förstudie Kompetensförsörjning genom skuggning

Analys av strukturella hinder i myndighetsutövningen samt uppföljning av arbetet ur ett vård- och omsorgsperspektiv

Myndighetsutövning

Myndighetsutövningen innebär att pröva om den enskilde har rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen (SoL) med stöd av riktlinjer.

En utredning görs av en persons behov av stöd och insatser enligt individens behov i centrum (IBIC). Beslut om bifall eller avslag fattas och personen har möjlighet att överklaga sitt beslut.

I myndighetsutövningen ingår också uppföljningsansvar för fattade beslut, så också informationsansvar om äldreomsorg.

Efter fattat beslut skickas en beställning på insatsen/insatserna till aktuell utförare.

I Linköpings kommun har också den som är över 80 år, utan särskild prövning, rätt att få serviceinsatser:

- leverans av lunchlåda
- trygghetslarm
- telefonservice
- städning, tvätt och/eller inköp (sammantaget upp till 6 timmar per hushåll och månad)

Den enskilde tar kontakt direkt med utföraren och ett serviceavtal upprättas. Ingen myndighetshandläggning sker.

Oavsett på vilket sätt den enskilde blir berättigad insatser är det utföraren som sedan planerar för utförandet. Information till brukare om att eventuellt komma ifråga för att få insatserna via serviceteamet, ges också av utföraren. Inga strukturella hinder i myndighetsutövningen kan därmed ses, för att kompetenskedjan ska komma i fråga för verkställande av beviljade insatser.

För att få insatserna till stånd krävs inte heller någon högre grad av samverkan mellan

biståndsbedömare och verksamheten. Vid uppföljning av beslutet behöver dock samverkan ske, men har ingen koppling till Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen (IAF).

Serviceinsatserna

Oavsett om serviceinsatserna kommer den enskilde till del via ett biståndsbeslut eller genom ett serviceavtal anges tidsåtgång för vissa insatser. Här skulle brukaren kunna påverkas negativt utifrån den tid som anges för till exempel städning. Att få insatsen utförd av ett servicebiträde som dessutom samtidigt handleder en serviceassistent, skulle kunna påverka hur mycket städning som hinns på avsatt tid. Då brukaren betalar för utförd tid skulle det kunna påverka vad brukaren får för sina pengar. Dock torde det inte vara något större problem då även ordinarie hemtjänstpersonal har olika arbetstakt. När handledningen innebär att två personer samtidigt utför momenten, kan det också medföra att insatsen istället blir utförd på kortare tid.

Ersättning till utföraren sker utifrån den tid och insats som registreras som utförd hemma hos den enskilde. Det kan också tillämpas vid utförande av insatserna av servicebiträden och serviceassistenter. Servicebiträdet får registrera såsom att en person utför insatsen.

Vård- och omsorgsperspektivet

Biståndsbedömare, utförare av hemtjänst samt Hemsjukvården vittnar alla om att brukare som bor i ordinärt boende har idag i hög utsträckning komplexa vård- och omsorgsbehov. I avtal och uppdrag ställs därför höga krav på kvalitet i utförandet. Att som personal kunna upptäcka förändringar i hälsotillståndet hos en brukare och meddela det till, till exempel en sjuksköterska, kan vara avgörande för brukaren, även om man som personal är där för att utföra serviceinsatser. Det är därför av stor vikt att "rätt" brukare identifieras för att komma ifråga för att få sina insatser utförda av servicebiträden och serviceassistenter. Det behöver vara lämpliga brukare utan alltför komplexa omvårdnadsbehov.

Identifierade brukare bör också informeras om vad "skuggningen" innebär så att inte onödiga klagomål uppstår. Språkkompetensen är ett vanligt förekommande ämne för de klagomål som kommer äldreombudsmannen till del, men med information och förståelse för syftet torde brukare ändå uppleva god kvalitet i insatserna. För att trygga ytterligare görs registerutdrag på personerna, på samma sätt som för övrig personal i verksamheten.

En styrka i verksamheten är att, om man som deltagare i kompetenskedjan känner att det är en lång väg att gå innan man är redo att utföra insatser i någons hem, så finns det många serviceuppgifter att utföra som inte är vård- och omsorgsinsatser kopplade till brukare. Det kan handla om städning i lokaler, att vara behjälplig i lunchservering och så vidare.

Utveckling av konceptet att också omfatta privata utförare

Det skulle inte möta några hinder att i frågan samverka med privata utförare, för att utöka möjligheterna till kompetenskedjor i Linköpings kommun. I avtalen för områdesbaserad vård och omsorg i hemmet, där hemtjänsten ingår, anges att utföraren ska tillhandahålla platser för målgruppen personer i arbetsmarknadsåtgärder såsom personer med funktionsnedsättning, personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller personer i behov av språkträning. På samma sätt som lämpliga kandidater till serviceassistentrollen inom ramen för projektet utses, kan de också identifieras för att komma i fråga hos privata utförare, om det skulle bli aktuellt. Kraven på motsvarande verksamheter, som de som ingår i projektet, att ta emot personer i arbetsmarknadsåtgärder, finns redan på plats.

Det är också inskrivet i avtalet om krav på deltagande i strategisk samverkan och utveckling där samtliga utförare ska samverka i utvecklingsfrågor för att göra gemensamma förflyttningar för likvärdig och förbättrad vård och omsorg i hemmet.

Eventuella framtida strukturella hinder kopplat bland annat till myndighetsutövningen

Befolkningsstatistik och prognoser visar att det blir allt fler äldre personer i Sverige och färre personer i arbetsför ålder som kan utföra vård och omsorg, så också i Linköpings kommun. Med anledning av att kompetensförsörjningen är ett stort problem finns det strömningar/pågående diskussioner som menar att det i framtiden är färre insatser som ska vara kommunens ansvar, och därmed inte handläggas av biståndsbedömare. Exempel på sådana är städning och tvätt. Det finns kommuner som redan nu har gått den vägen, att enskilda får beställa privata tjänster för städ och tvätt, istället för att få hemtjänst. Har man som enskild inte tillräcklig ekonomi för det, får man ansöka om ekonomiskt bistånd. Vadstena är exempel på en sådan kommun. Det är dock inte oproblematiskt att hänvisa till ekonomiskt bistånd. Har man som enskild inte tillräcklig ekonomi, har man rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd fungerar dock som det yttersta skydds nätet vilket innebär att den enskilde behöver uttömma alla övriga möjligheter till självförsörjning först innan ekonomiskt bistånd kan vara aktuellt. Detta kan till exempel betyda att eventuella tillgångar, såsom hus, behöver avyttras. Detta är generella riktlinjer och individuella bedömningar görs alltid. Viktigt att nämna är att om förslaget är att dessa individer ska hänvisas till att ekonomiskt bistånd täcker för dessa kostnader krävs ett fördjupat analysarbete kring detta som behöver beslutas på politisk nivå.

En sådan väg skulle kunna påverka möjligheten till kompetenskedjor mycket negativt. Om kommunen inte skulle ha kvar ansvaret för den typen av insatser och därmed inte heller kunna erbjuda möjligheten till lågtröskeljobb och/eller kompetenskedjor, skulle till exempel IAF och Arbetsförmedlingen istället få förlita sig till den privata marknaden. Den privata

marknaden har dock troligtvis inte så stort intresse av att hjälpa till på detta sätt, på grund av vinst- och effektivitetskrav.

Förutom ovan nämnda nackdelar är det också känt att städbranschen är en riskbransch för arbetslivskriminalitet. Ekobrottsmyndigheten har identifierat att bygg, städ, restaurang och transport är liksom vård och omsorg exempel på branscher där lågkvalificerad arbetskraft ofta utnyttjas. Det brukar kallas arbetslivskriminalitet. Det vore därför olyckligt om kommunen driver mot att det blir en större marknad för oseriösa företag.